

TÜRKİYE'DE GÜNÜMÜZ İÇ MİMARLIK EĞİTİMİNİN SAYISAL VERİLERLE ANALİZİ

ANALYSIS OF TODAY'S INTERIOR ARCHITECTURE EDUCATION IN TURKEY WITH NUMERICAL DATA

Muteber ERBAY*^{id}, Serenay ULUSOY**^{id}

Sanat-Tasarım Dergisi 2021, Sayı: 12 ISSN: 2529-007X ss.1-9 DOI: 10.29228/sanat.1

Öz

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi ile birlikte, üniversitelerin gelişimi ve eğitimi, Atatürk'ün önderliğinde çağı yakalamak adına bir dizi reformla yön değiştirmiştir. Eğitim durağan değil dinamik bir yapıya sahip olduğundan her meslek alanı içinde farklı konularda uzmanlaşma kaçınılmazdır. Bu nedenle toplumsal yapının ihtiyaçları ve gereklilikleri doğrultusunda birçok yeni meslek alanı ve bunların eğitimi veren okullar da açılmıştır. Tüm disiplinler için son derece önem arz eden eğitim süreci, sistemli ve güncel olmalıdır. Her disiplin, kendine özgü içerik ve niteliklerde eğitimler gerektirmektedir ve benzer şekilde aynı alanda hizmet vermek üzere yetiştirilen insanların aldıkları eğitimler benzer temeller ve yetenekler üzerine kurulmalıdır. Mutlaka farklı disiplinler bazı alanlarda birbirleriyle çalışabilmekte ve benzer sorumluluklar barındırabilmektedir. Bu meslek alanlarından bir tanesi de iç mimarlıktır. Bu çalışma İç Mimarlık eğitiminin ülkemizdeki mevcut durumunu ve gelişimini kısmen geçmiş yıllarla karşılaştırmayı, ağırlıklı olarak da 2020 yılına ilişkin verilerine dayanarak ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: İç mimarlık, iç mimarlık eğitimi, iç mimari eğitim, iç mekân tasarımı, tasarım eğitimi.

Abstract

With the Republic period in our country, the development and education of universities changed direction with a series of reforms carried out under the leadership of Atatürk to catch up with the era. Since education has a dynamic rather than a static structure, it is inevitable to specialize in different subjects within each profession. For this reason, many new professions and their schools have been opened in line with the needs and requirements of the social structure. The educational process, which is extremely important for all disciplines, should be systematic and up-to-date. Pieces of training with unique content and qualifications are required for each discipline, and similarly, the training of people who are trained to serve in the same field should be based on similar foundations and abilities. Necessarily, different disciplines may be coincidental with each other in some fields and may have similar responsibilities. One of these professions is interior architecture. This study aims to partially compare the current situation and development of Interior Architecture education in our country with the previous years, and to reveal mainly based on the data for 2020.

Keywords: Interior architecture, interior architecture education, interior design, design education.

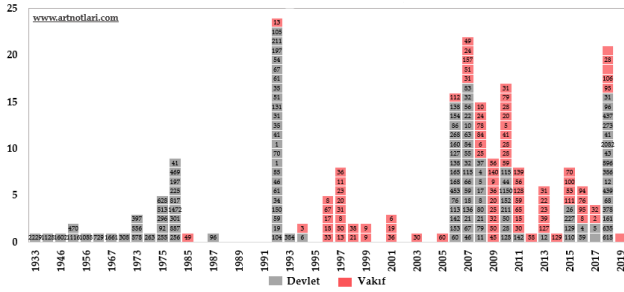
Giriş

Vitruvius (2005)'un yaptığı mimarlık tanımı içinde yer alan güzellik, sağlamlık, kullanışlılık kavramları sadece yapının dışı ile ilgili değil aynı zamanda içi ile de ilgilidir. Aslında insanoğlunun barınma ihtiyacı ile başlayan mimarlık serüveni iç mekândan bağımsız düşünülemez. Tek mekân olgusundan, ihtiyaçların artmasıyla daha karmaşık bir yapıya bürünen ve her dönemde, her kültürde farklı çözümlenmelerle karşımıza çıkan iç mekân düzenlemeleri tarih boyunca mimarlık ile beraber değerlendirilmiştir. Dini yapıların içindeki süslemeler ile başlayan iç mekân dokunuşları, yönetici mekânlarında, 18. ve 19. yüzyıllarda da varlıklı ailelerin konutlarında ya da saraylarında devam etmiştir (Kaptan, 2014). Bu dönemlerde iç mekân uygulamaları dönemin zanaatçıları, ressamı, heykeltıraşları ve mimarları tarafından gerçekleştirilmiştir (Piotrowski, 1989).

20. yüzyıl sonrası modern mimari ve sanayi devrimi ile birlikte iç mekân tasarımı sadece kamusal yapılar için değil, insanların yaşadığı her mekân için önem arz etmeye başlamıştır. Modern mimarların sadece dış yapı ile değil iç mekân ile de ilgili çalışmaları, yaşanan teknolojik gelişmeler ile çeşitlenen tasarım anlayışları ile üretilen mekân ve mobilyalara da yansımıştır. İç mekânda süsleme sanatı ve dekorasyon ile başlayan süreç iç mimarlık mesleğine doğru evrilmiştir. 1920'lerden sonra mimarlığın hem bir yan dalı hem de ayrı bir kolu olarak daha da özelleşerek eğitim kurumlarında yer almaya başlamıştır.

İlk iç mekân uygulamalarına 20. yüzyıl başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde rastlanmaktadır. O yıllarda iç dekorasyon olarak adlandırılan meslek ve eğitimi sonraki yıllarda özelleşerek "iç tasarım" ve "iç mimarlık" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Avrupa'da ise iç mimarlık eğitiminin kurumsallaşması İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar uzanmaktadır. Bu süreçte Bauhaus'un rolü büyüktür (Kaptan, 2003).

Türkiye'de ise Cumhuriyet sonrası Ankara'da açılan Mektep ve Enstitülerin ardından 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nin kurulması ile lisans düzeyinde meslek eğitimleri başlanmıştır. 1981 yılından itibaren de vakıf üniversiteleri kurulmaya başlamış, kurulan ilk vakıf üniversitesi de Bilkent Üniversitesi olmuştur (Sargın, 2007). Bu bağlamda hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin 1991 yılından itibaren hızla artması, 1993-2005 yılları arasında açılan üniversitelerin sadece vakıf üniversitesi olması ve 2006 sonrası da üniversite sayılarındaki artış dikkat çekicidir (Akçığıt, 2020) (Şekil 1).

Şekil 1. YÖK Verileri ile Türkiye'de yıllara göre açılan Üniversitelerin sayısı ve eğitim-öğretime başladığı yıla ait öğretim elemanları sayıları (Akcığit, 2020)

Bu duruma paralel olarak iç mimarlık eğitimi veren kurumların sayısında hem ön lisans hem de lisans düzeyinde artış olmuştur. İç mimarlık eğitimi veren kurumların sayısı ise 1970'li yıllarda sadece 2 iken (Küçükerman, 1970) bugün 2020 ÖSYM Tercih Kılavuzu'nda 70'dir.

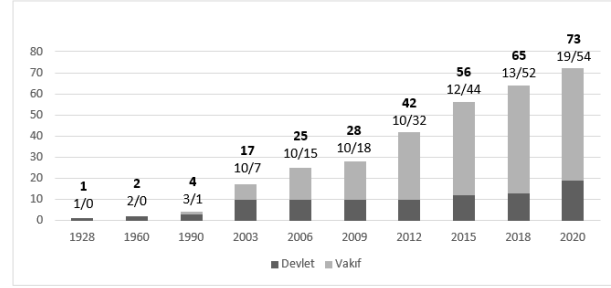
Bu çalışmada Türkiye'de iç mimarlık eğitimi veren programlar, fakülteler, bölümler ve üniversiteler hakkında bir değerlendirme yapılmaktadır. Tüm veriler ÖSYM (URL-1)'nin ve YÖK (URL-2)'ün veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda titizlikle taranarak hazırlanmıştır. Ayrıca iç mimari eğitimi konu alan akademik makaleler ve tezlerden de yararlanılmış ancak rakamlar ÖSYM ve YÖK veri tabanından kontrol edilerek güncellenmiş ve elde edilen tüm sayısal veriler bu çalışma kapsamında özgün grafikler halinde sunulmuştur (Şekil 2 – Şekil 8).

Sayısal Verilerle Türkiye'de İç Mimarlık Eğitimi

Türkiye'de iç mimarlık eğitimi bugünkü adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan, Sanayi-i Nefes Mektebi'nde başlamıştır. 1883'te sekiz kişilik öğretim kadrosu ve yirmi bir öğrenci ile Resim, Heykel ve Mimarlık eğitimine başlayan Sanayi-i Nefes Mektebi'nin adı 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürülmüştür. 1929'da ise Seramik, İç Mimari, Grafik ve Afis Atölyeleri, Tezyinât Bölümü'nün uzmanlık dalları olarak kurulmuştur (URL-3).

Uzun yıllar iç mimari alanında eğitim veren tek kurum olan Güzel Sanatlar Akademisi'nin ardından 1955 yılında Marmara Üniversitesine bağlı Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu açılmıştır. 1980'li yıllara kadar sadece bu iki kurumda devam eden eğitimin ardından 1985 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde, 1987 yılında da ilk vakıf üniversitesi olarak İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde iç mimarlık eğitimi verilmeye başlanmıştır. 2000'li yıllardan sonra arka arkaya açılan devlet ve vakıf üniversiteleri ile 2020 yılı tercih kılavuzunda yer alan verilere göre Türkiye'de 70 üniversitede iç mimari ile ilgili bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin 19'u Devlet, 51'i Vakıf Üniversitesi olmak üzere farklı fakültelerde ya da "İç Mimarlık" ya da "İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı" bölümleri adı altında yer almaktadır. Ancak bazı üniversitelerde farklı fakülteler altında ya da aynı fakülte altında farklı bölümlerin bulunması nedeni ile sayı 73'e çıkmaktadır (Şekil 2). Örneğin; Işık Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü (Türkçe), Mimarlık ve Tasarım Fakültesi bünyesinde İngilizce olarak, Nişantaşı Üniversitesi içinde Mimarlık

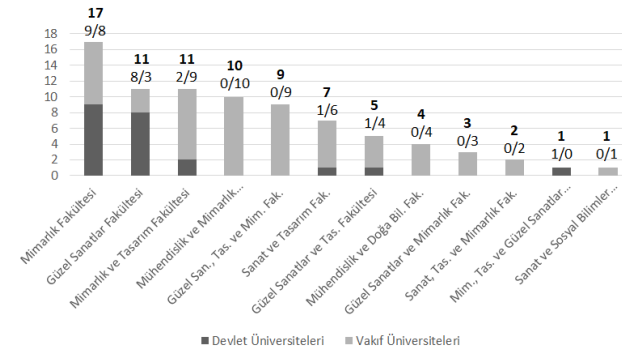
Mühendislik Fakültesi bünyesinde İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde İç Mimarlık Bölümü, İstanbul Geleceği Üniversitesi'nde ise Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde hem İç Mimarlık hem de İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümlerinin bulunması nedeniyle bu sayı 70 üniversitede 73 bölüm bulunmaktadır.

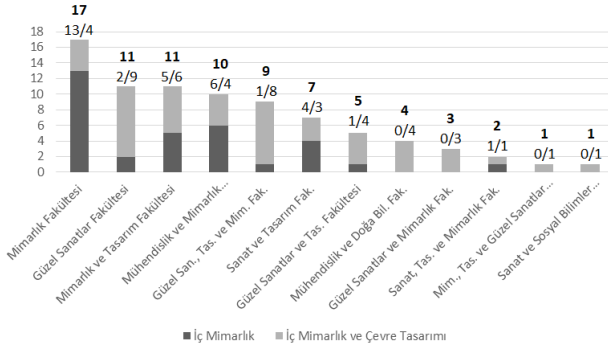
Şekil 2. Türkiye'de iç mimari eğitimi veren kurumların yıllara göre artışı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Türkiye'de yapılan yerleştirme sınavı ile öğrenci alan KKTC'nde yer alan üniversiteler bu sayıya içinde yer almamaktadır. Aynı şekilde aşağıda yer alan diğer verilerin hiçbirine KKTC Vakıf Üniversitesi bölümlerine ait sayısal veriler dâhil edilmemiştir. Bilgi olarak sunmak gerekirse KKTC'nde bulunan 7 vakıf üniversitesinde de toplam 7 adet İç Mimarlık (5) / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı (2) bölümleri bulunmaktadır.

İlgili bölümler üniversitelerin 12 farklı fakültesine bağlı olarak eğitim vermektedir. Bunlar; Mimarlık, Güzel Sanatlar, Mimarlık ve Tasarım, Mühendislik ve Mimarlık, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık, Sanat ve Tasarım, Güzel Sanatlar ve Tasarım, Mühendislik ve Doğa Bilimleri, Güzel Sanatlar ve Mimarlık, Sanat Tasarım ve Mimarlık, Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakülteleri'dir. Sayısı çok az olmakla birlikte ikinci öğretim ve eğitim dili İngilizce olan bölümler de bulunmaktadır. Bu nedenle 73 olan toplam bölüm sayısı aynı üniversitede İngilizce ya da ikinci öğretim bulunmasından dolayı 81'e çıkmaktadır. Bu fakültelerin devlet / vakıf üniversiteleri arasındaki dağılımı Şekil 3'de, İç Mimarlık / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümleri arasındaki dağılımı ise Şekil 4'te verilmiştir.

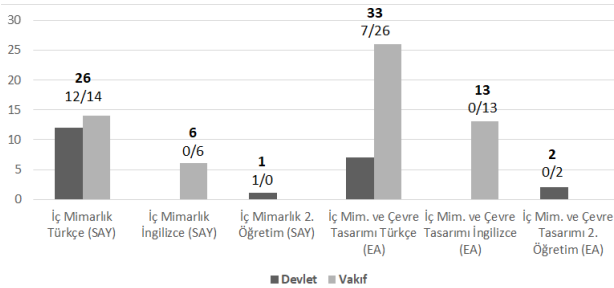

Şekil 3. Fakültelerin devlet/vakıf üniversiteleri içindeki dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4. Fakültele bağlı İç Mimarlık / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölüm sayıları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Puan türlerine bakıldığında ise ilgili bölümler 2017 yılına kadar sayısal puanı, eşit ağırlık puanı ve yetenek sınavı puanı ile öğrenci kabul ederken, bu tarihten sonra sadece sayısal ve eşit ağırlık yerleştirme puan türlerine göre öğrenci kabul etmeye başlamıştır. ÖSYM'nin 2020 tercih kılavuzuna göre İç Mimarlık Bölümü Sayısal puan türüne göre, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü ise Eşit Ağırlık puan türüne göre öğrenci almaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. İlgili puan türüne göre devlet ve vakıf üniversiteleri sayıları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bölümlerin öğretim süresi 4 yıl olup (İngilizce hazırlık sınıfı dâhil değildir) öğrenci kontenjan sayılarına bakıldığında devlet üniversitelerinde en düşük kontenjan 50 (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (İÖ), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi (İÖ) ve Yalova Üniversitesi)'dir. En yüksek kontenjan ise 80 (Hacettepe Üniversitesi)'dir. Vakıf üniversitelerinde ise en düşük kontenjan 15 (Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi), en yüksek kontenjan ise 163 (İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi)'tür. Başarı sıralamasında ise devlet üniversiteleri arasında yerleşen son öğrencinin başarı sıralaması 56927 (İstanbul Teknik Üniversitesi) / 263998 (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (İÖ) aralığındadır. Vakıf üniversitelerinin burslu (%100, %25, %50 ve %75) öğrenci alan bölümlerinde başarı sıralaması 13165 (Özyeğin Üniversitesi) / 774903 (Fenerbahçe Üniversitesi) aralığında yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinin ücretli bölümlerinin başarı sıralaması ise 444158 (Yeditepe Üniversitesi) / 809623 (İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi) aralığına kadar gerilemektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Kontenjan sayısı – başarı sıralamasına ait sayısal değerler

KONTENJAN SAYISI / TABAN PUANI	DEVLET	VAKIF
Kontenjan Sayısı – En Düşük	50	15
Kontenjan Sayısı – En Yüksek	80	163
En Yüksek Başarı Sıralaması	56.927	13.165
En Düşük Başarı Sıralaması	263.998	774.903
En Yüksek Başarı Sıralaması (Ücretli)	-	444.158
En Düşük Başarı Sıralaması (Ücretli)	-	809.623

Doluluk oranlarına bakıldığında ise 2020 tercih kılavuzuna göre 2019 yılı itibarı ile devlet üniversitelerinde açılan kontenjanların tam doluluk oranına eriştiği, vakıf üniversitelerinde ise bu sayının %97,7 olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Açılan, yerleşen ve boş kontenjan sayıları

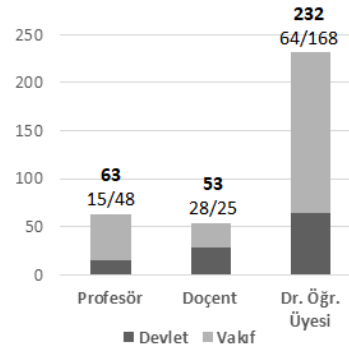
DOLULUK SAYILARI	DEVLET	VAKIF	Toplam
Açıklanan Kontenjan	1155	3198	4353
Yerleşen Kontenjan	1155	3125	4280
Boş Kontenjan	0	73	73

Ortalama kontenjan sayılarına bakıldığında toplam devlet üniversitelerinde bulunan iç mimarlık eğitimi veren bölümlerde ortalama kontenjan sayısı 52,5'tir. Özel üniversitelerinin hem sayısı hem de kontenjan sayısı yüksek görülse de toplam kontenjan sayısı toplam bölüm sayısına bölündüğünde çıkan rakam (54,2) devlet üniversitelerine yakındır (Tablo 3).

Tablo 3. Ortalama kontenjan sayıları

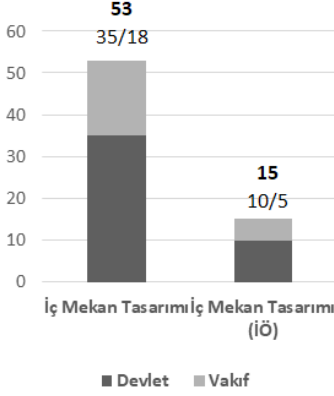
BÖLÜM SAYISI	DEVLET	VAKIF	Toplam
Toplam Bölüm	22	59	81
Toplam Kontenjan	1155	3198	4353
Ortalama Kontenjan	52,5	54,2	53,74

Üniversitelerde Araştırma Görevlisi ve dışardan gelen Öğretim Görevlileri hariç akademisyen sayılarına bakıldığında devlet üniversitelerinde 107, vakıf üniversitelerinde 241, toplamda 348 akademisyen görev yapmaktadır (Şekil 6). Ortalama akademisyen sayılarına bakıldığında bölüm başına devlet üniversitelerinde 4,86, özel üniversitelerde 4.08'dir.

Şekil 6. Devlet ve vakıf üniversitelerindeki akademisyen dağılımları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Lisans programları dışında iç mimari eğitim veren ön lisans programları da bulunmaktadır. 2020 yerleştirme kılavuzunda yer alan verilere göre “İç Mekan Tasarımı” adı altında 45 devlet, 23 vakıf olmak üzere 68 programda iç mimari eğitimin verildiği görülmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Ön lisans programlarının devlet ve vakıf üniversiteleri içindeki dağılımları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bulgular

Türkiye’de verilen iç mimari eğitimi günümüz verileri ile değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmanın bulguları şu şekilde sıralanabilir;

- Ülkemizdeki üniversite artış hızına paralel olarak iç mimari eğitimi veren kurumların sayısı da hızla artmıştır. Lisans eğitim programlarının açılması YÖK yetkisinde olduğundan, başvuru yapan üniversitelerin değerlendirmeleri minimum fiziksel koşulları sağlaması durumunda olumlu karşılanmaktadır. Buradaki veriler içinde yer almayan, açılmış ama henüz öğrenci almayan bölümlerin sayısı yadsınamayacak düzeydedir. Bu konuda bölüm açılma şartları yeniden gözden geçirilmeli, ülkenin eğitim stratejisi doğrultusunda bu kararlar alınmalıdır.
- İç mimari eğitimi veren kurumların sayısı 1980’li yıllara kadar sadece 2 iken, 1990’lı yıllardan itibaren vakıf üniversitelerinin açılmasıyla hızla artmıştır. 2000’i yıllara geldiğinde 10 devlet, 7 vakıf üniversitesinde verilen iç mimari eğitimi 2020 yılına geldiğinde 19 devlet, 51 vakıf üniversitesinde vermeye başlanmıştır. Artış hızına bakıldığında devlet üniversiteleri 20 yıllık süreçte %90 oranında artarken, vakıf üniversitelerindeki artış % 628 civarındadır. Bu oranlar sadece lisans düzeyinde verilen eğitime ait olup, ön lisans düzeyinde de 68 programda iç mekân tasarımı bölümü olduğu görülmektedir. Henüz öğrenci almayan bölümler de düşünüldüğünde bu artış hızının normalin üstünde olduğu söylenebilir.
- İç mimarlık eğitimi, üniversitelerin 12 farklı fakültesi altında yer almaktadır. Ayrıca hem sayısal hem de eşit ağırlık puan türüyle öğrenci alındığı için program alanı tanımsız gibi durmaktadır. İç mimari eğitiminin bu kadar çok farklı fakülte altında yer alması, sayısal ya da

eşit ağırlıkla öğrenci kabul edilmesi, alanın gereklilikleri konusunda da karmaşaya neden olmaktadır. Sonuçta bu bölüm mezunları “İç mimar” unvanı almaktadır. Özellikle İç Mimarlık (İM) Bölümü’nün sayısal, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü (İMÇT)’nin eşit ağırlık puanı ile aldığı göz önünde bulundurulursa, sayısal ağırlıkla öğrenci alan bir fakülte bünyesinde İMÇT Bölümünün, sözel ağırlıkla öğrenci alan bir fakülte bünyesinde de İM Bölümünün bulunması ilginçtir. Örneğin, Nişantaşı Üniversitesinde İMÇT Bölümü Mühendislik-Mimarlık Fakültesi bünyesinde, İM Bölümü ise Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde yer almaktadır. Yine Işık Üniversitesinde İMÇT Bölümünün Türkçe eğitim veren bölümü Güzel Sanatlar Fakültesi altında, İngilizce eğitim veren bölümü ise Mimarlık ve Tasarım Fakültesi altında yer almaktadır. Bir ilginç durum da İstanbul Gelişim Üniversitesi’ndedir. Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde hem İM, hem de İMÇT Bölümü yer almaktadır. Fakülte özelinde bakıldığında en çok bölümün Mimarlık Fakültesi bünyesinde olduğu görülmektedir. İç mimarlık eğitimi veren bölümler devlet üniversitelerinde 6 fakülte altında, vakıf üniversitelerinde ise 12 fakülte altında yer almaktadır. Bu fakültelerin 8’inde hem İç Mimarlık hem de İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bulunmaktadır. Diğer 4 fakültede ise sadece İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü vardır.

- İç mimarlık eğitimi veren ön lisans programlarının hızla artışı da ayrı bir sorundur. İç mimarlık ve mimarlık bürolarında nitelikli ara insan işgücü istihdamına yönelik öğrenci alan iki yıllık bu programlardan mezun olanların farklı alanlarda hizmet vermeleri iç mimarlık mesleğini olumsuz etkilemektedir.
- Kontenjanlara bakıldığında devlet üniversitelerinde 50/80, vakıf üniversitelerinde ise 15/163 bandında olduğu görülmektedir. 15 sayılı kontenjanın sadece yeni açılan bir üniversitede olduğu düşünüldüğünde aslında 40-50 bandını kabul etmek daha doğrudur. Ortalama öğrenci kontenjanlarını değerlendirildiğinde 53,74’lük bir öğrenci sayısının hem fiziksel koşullar hem de akademisyen sayılarına göre yüksek olduğu söylenebilir.
- Başarı sıralaması açısından vakıf üniversitelerinin özellikle burslu kontenjanlarının devlet üniversitelerinden oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ancak ücretli bölümlerle kıyaslandığında vakıf üniversitelerine yerleşen son öğrencinin sıralaması neredeyse üç katına denk gelmektedir. Burada bir noktaya daha değinmek gerekir. 2020 tercih kılavuzuna göre Tablo 1B’de Hukuk, Mimarlık, Mühendislik, Tıp, Öğretmenlik, Diş Hekimliği, Eczacılık programlarına başvurabilmek için en düşük başarı sırası belirlenmiş, Mimarlık için sayısal 250 bininci sırada olma şartı konmuştur. Vakıf yükseköğretim kurumları ise senato kararı ile söz konusu başarı sırasına ilişkin daha üstte başarı sırası belirleyebilmektedir. İç mimarlıkta böyle zorunlu bir başarı sıralaması olmamasına rağmen devlet üniversitelerindeki son yerleşen öğrenci sıralamasının 260 binlerde olması bu standardı yakalamış olduğunu göstermektedir.
- Akademisyen sayıları açısından iç mimari eğitim veren kurumlar değerlendirildiğinde profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi sayıları

toplamı 2020 verilerine göre 348'dir. 63 profesörün 15'i devlet, 48'i vakıf üniversitelerindedir. Görüldüğü gibi her üniversiteye 1 profesör bile düşmemektedir. Toplam sayıya bakıldığında ise her bölüme düşen ortalama öğretim üyesi sayısı 4,29 gibi bir rakamdır ki, bu sayı her yıl ortalama 4200 öğrencinin kayıt yaptırdığı iç mimari eğitim veren bölümleri için oldukça düşük bir ortalamadır. Bir öğretim üyesinin lisans + yüksek lisans + doktora eğitimini tamamlayarak yetişmesi için ortalama 10-14 yıl geçmesi gerektiği düşünüldüğünde iç mimar lisanslı öğretim üyelerinin sayısı oldukça azdır. Mimarlık bölümünden destek alarak kadrolarını kuran bu bölümlerde yavaş yavaş iç mimar kökenli akademisyenler yerini almaktadır. Ancak iç mimarlıkta doktora programı olan bölümlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az olduğundan, bu akademisyenlerin çoğu mimarlıkta doktora yaparak yetişmişlerdir. Bu açıdan öğrenci

kontenjanlarının düşürülerek, sayısı yetersiz olan akademisyenlere bilimsel çalışmalar yapma ve akademik yükselme olanağı sağlanmalıdır. Çünkü akademisyenlerin ders verme saatleri diğer programlara göre ortalamanın çok üzerindedir.

- Kontenjan doluluklarına bakıldığında devlet üniversitelerinde %100 doluluk sağlanırken, vakıf üniversitelerinde de %98 gibi yüksek bir orana sahiptir. Bu durum iç mimarlık mesleğine olan talebin bir göstergesidir.
- Çalışma verilerinin takip edilebilmesi amacıyla 2020 yılı itibari ile iç mimari eğitim veren Devlet ve Vakıf Üniversiteleri ile bu üniversitelere bağlı ilgili fakülte ve bölüm isimleri Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. 2020 yılı itibari ile iç mimari eğitimi veren devlet kurum, bölüm ve fakülteleri

	Üniversitenin Adı (Bulunduğu İl)	İlgili Bölüm/Puan						İlgili Fakülte												
		İç Mimarlık Türkçe (SAY)	İç Mimarlık İngilizce (SAY)	İç Mimarlık (İÖ) (SAY)	İç. Mim. ve Çev. Tas. Türkçe (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. T İngilizce (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. (İÖ) (EA)	Mimarlık	Güzel Sanatlar	Mimarlık ve Tasarım	Mühendislik ve Mimarlık	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık	Sanat ve Tasarım	Güzel Sanatlar ve Tasarım	Mühendislik ve Doğa Bilimleri	Güzel Sanatlar ve Mimarlık	Sanat Tasarım ve Mimarlık	Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar	Sanat ve Sosyal Bilimler	
Devlet	Afyon Kocatepe (Afyonkarahisar)																			
	Akdeniz (Antalya)																			
	Bilecik Şeyh Edebali (Bilecik)																			
	Çukurova (Adana)																			
	Eskişehir Teknik (Eskişehir)																			
	Hacettepe (Ankara)																			
	İskenderun Teknik (Hatay)																			
	İstanbul Teknik (İstanbul)																			
	İstanbul (İstanbul)																			
	Karadeniz Teknik (Trabzon)																			
	Kırıkkale (Kırıkkale)																			
	Kocaeli (Kocaeli)																			
	Kütahya Dumlupınar (Kütahya)																			
	Marmara (İstanbul)																			
	Mimar Sinan Güzel Sanatlar (İstanbul)																			
	Necmettin Erbakan (Konya)																			
	Osmaniye Korkut Ata (Osmaniye)																			
	Selçuk (Konya)																			
	Yalova (Yalova)																			
	T	19	12	0	1	7	0	2	8	6	2	0	0	0	1	1	0	0	0	1

Tablo 5. 2020 yılı itibari ile iç mimari eğitimi veren vakıf kurum, bölüm ve fakülteleri

	Üniversitenin Adı (Bulunduğu İl)	İlgili Bölüm/Puan						İlgili Fakülte											
		İç Mimarlık Türkçe (SAY)	İç Mimarlık İngilizce (SAY)	İç Mimarlık (İÖ) (SAY)	İç. Mim. ve Çev. Tas. Türkçe (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. T İngilizce (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. (İÖ) (EA)	Mimarlık	Güzel Sanatlar	Mimarlık ve Tasarım	Mühendislik ve Mimarlık	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık	Sanat ve Tasarım	Güzel Sanatlar ve Tasarım	Mühendislik ve Doğa Bilimleri	Güzel Sanatlar ve Mimarlık	Sanat Tasarım ve Mimarlık	Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar	Sanat ve Sosyal Bilimler
Vakıf	Altınbaş (İstanbul)																		
	Ankara Bilim (Ankara)																		
	Ankara Medipol (Ankara)																		
	Ankara Akev (Ankara)																		
	Antalya Bilim (Antalya)																		
	Atılım (Ankara)																		
	Avrasya (Trabzon)																		
	Başkent (Ankara)																		
	Beykent (İstanbul)																		
	Beykoz (İstanbul)																		
	Biruni (İstanbul)																		
	Çankaya (Ankara)																		
	Doğuş (İstanbul)																		
	Fatih Sultan Mehmet Vakıf (İstanbul)																		
	Fenerbahçe (İstanbul)																		
	Haliç (İstanbul)																		
	Hasan Kalyoncu (Gaziantep)																		
	Işık (İstanbul)																		
	Işık (İstanbul)																		
	İhsan Doğramacı Bilkent (Ankara)																		
	İstanbul Arel (İstanbul)																		
	İstanbul Aydın (İstanbul)																		
	İstanbul Ayvansaray (İstanbul)																		
	İstanbul Bilgi (İstanbul)																		
	İstanbul Esenyurt (İstanbul)																		
	İstanbul Galata (İstanbul)																		
	İstanbul Gedik (İstanbul)																		
	İstanbul Gelişim (İstanbul)																		
	İstanbul Kültür (İstanbul)																		
	İstanbul Medipol (İstanbul)																		
İstanbul Okan (İstanbul)																			
İstanbul Rumeli (İstanbul)																			

Tablo 5 (Devam)

	Üniversitenin Adı (Bulunduğu İl)	İlgili Bölüm/Puan						İlgili Fakülte												
		İç Mimarlık Türkçe (SAY)	İç Mimarlık İngilizce (SAY)	İç Mimarlık (İÖ) (SAY)	İç. Mim. ve Çev. Tas. Türkçe (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. T İngilizce (EA)	İç. Mim. ve Çev. Tas. (İÖ) (EA)	Mimarlık	Güzel Sanatlar	Mimarlık ve Tasarım	Mühendislik ve Mimarlık	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık	Sanat ve Tasarım	Güzel Sanatlar ve Tasarım	Mühendislik ve Doğa Bilimleri	Güzel Sanatlar ve Mimarlık	Sanat Tasarım ve Mimarlık	Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar	Sanat ve Sosyal Bilimler	
Vakıf	Istanbul Sabahattin Zaim (İstanbul)																			
	Istanbul Ticaret (İstanbul)																			
	Istanbul Yeni Yüzyıl (İstanbul)																			
	İstinye (İstanbul)																			
	İzmir Ekonomi (İzmir)																			
	Kadir Has (İstanbul)																			
	Konya Gıda ve Tarım (Konya)																			
	KTO Karatay (Konya)																			
	Maltepe (İstanbul)																			
	MEF (İstanbul)																			
	Nişantaşı (İstanbul)																			
	Nişantaşı (İstanbul)																			
	Nuh Naci Yazgan (Kayseri)																			
	Ostim Teknik (Ankara)																			
	Özyeğin (İstanbul)																			
	TED (Ankara)																			
	TOBB Ekonomi ve Teknoloji (Ankara)																			
	Toros (Mersin)																			
	Yaşar (İzmir)																			
	Yeditepe (İstanbul)																			
T	52	14	6	0	26	12	0	7	2	8	9	8	5	4	3	3	2	0	1	

Her iki tablo birlikte değerlendirildiğinde; devlet üniversitelerinde iç mimarlık eğitiminin "Mimarlık" ve "Güzel Sanatlar Fakültesi" altında yoğunlaştığı, vakıf üniversitelerinde ise fakülte çeşitliliğinin arttığını, 50 üniversiteden (Nişantaşı ve Işık Üniversitelerinde farklı iki fakülte altında iç mimarlık eğitimi verildiği için tablodaki rakam 52'dir) sadece 7 tanesinde "Mimarlık Fakültesi" altında bu eğitimin verildiği, hatta mimarlık eğitiminin bile farklı bilim dalları ile birleşerek fakülte ismini oluşturduğu görülmektedir. Bölüm bazında değerlendirildiğinde devlet üniversitelerinde bölüm ismi olarak "İç Mimarlık", vakıf üniversitelerinde ise "İç Mimarlık ve

Çevre Tasarımı" çoğunlukla tercih edilmektedir. İkinci öğretim vakıf üniversitelerinde, İngilizce eğitim ise devlet üniversitelerinde hiç bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın konusu olan sayısal veri analizleri, ilgili alanların iç yüzünde, asıl konuya dair birçok problemin ve eksikliğin temel kaynaklarına işaret etmektedir. Bu açıdan bu çalışma kapsamında ele alınan ve ortaya

koyulan sayısal sonuçlardaki eşitsizlikler, dengesizlikler, orantısız farklar ve beklenmedik sonuçlar, iç mimarlık eğitimi için önemli işaretlerdir. Çalışma kapsamında değerlendirilen verilerde, bu işaretlere oldukça sık rastlandığını söylemek mümkündür. Devlet/vakıf üniversite sayıları, bölüm ve fakülte isimlerindeki çeşitlilikler, öğrenci değerlendirme sistemleri, akademisyen ve öğrenci sayıları, kontenjanlar ve başarı sıralamaları, bölümlerin kurulma yılları gibi birçok sayısal ölçütün anormal kabul edilebilecek eşitsizlik ve orantısızlıklar taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle konu, belirtilen başlıklar özelinde ayrıştırılarak sorunun asıl kaynağı ve çözümüne yönelik önerilerin aşamalı olarak ele alınması gerekmektedir. Çalışma içerisinde aktarılan veriler ile bu öneriler bir görüş düzeyinde kalmakta olup, ayrıca özelleşmiş incelemeler ve düzenlemeler gerektirmektedir.

Çalışmada sayısal veriler ile ifade edilen iç mimari eğitim çeşitliliğinin; fakülte, bölüm ve öğrenci yeterlilikleri temelinde eğitim sürecine yansımalarının da olacağı öngörülebilmektedir. Gerek kurumlar ve üniversiteler arası akademisyen ve öğrenci sayısı değişikliği gerekse farklılaşan bölümler ve fakülteler nedeniyle çeşitlenen ders sayısı ve niteliği ile meslek hayatında aynı unvanla hizmet verecek olan kişilerin eğitimde çeşitlilik sınırlarının dışına çıkan farklı uzmanlaşma alanları geliştirdiklerini söylemek mümkündür. Bu farklılaşma hem işveren ve iç mimar arasındaki arz/talep ilişkisini hem de akademik camiadaki uzmanlaşma sürecini etkileyen nitelikler taşımaktadır. Ayrıca ön lisans programlarında yer alan “İç Mekân Tasarımı” bölümü mezunlarına verilen “İç Mekân Tasarımcısı” unvanı ile lisans programlarından mezun olan “İç Mimar” unvanı arasındaki meslek ayrımlarının hem program çıktılarında hem de meslek pratiğinde tanımlanmaya ihtiyacı vardır.

İç mimarlık eğitimi ilişkili olduğu birçok disiplin gibi uygulamalı eğitim vermekte olup öncelikli alan derslerinde birebir iletişime ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle kurum özelinde öğrenci sayısı ve akademisyen sayısı oranı oldukça önemlidir. Kadrolu olmayan öğretim elemanları ve kurum bazında ayrı ayrı değerlendirilmemiş olan akademisyen sayıları nedeniyle detaylı bir değerlendirme yapmak doğru olmasa da bulgularda da belirtildiği üzere, akademisyen sayısının eğitim vermekte olan kurum sayısına oranı ve ortalama öğrenci kapasitesi ile karşılaştırılması, uygulamalı bir eğitim sistemi için oldukça yetersizdir. Eğitilen ve eğiticinin sayısal dengesinin sağlanması, eğitim sürecinin ve kalitesinin gerilememesi için lisansüstü eğitim olanaklarının ve teşviklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

İç mimari eğitim veren bölümlerin günümüz koşullarında hızlı artışı ve buna rağmen sahip olduğu yüksek doluluk oranı önemli bir olgudur. Bölümün tercih edilmesi ve arz/talep ilişkisi içerisinde yaygınlaşan bir eğilim göstermesi, mesleğin hem akademik düzeyde hem de meslek pratiğinde gelişimini hızlandırmak açısından önemli bir adımdır. Ancak bölüme kabul edilen öğrencilerin başarı sıralamasının bu hızlı ve orantısız artış nedeniyle giderek gerileyebileceği öngörülebilen bir ihtimaldir. Bu ihtimal her koşulda var olup, etkisinin azaltılmasının yolu iç mimari eğitiminin bilinçli bir büyüme ile sağlanmasından geçmektedir. Söz konusu olan hızlı büyüme, aynı anda mezun olan iç mimar sayısında da artışa neden olmaktadır. Mezun sayısının artması günümüzde meslek pratiğinde iç mimara duyulan ihtiyacın giderilmesi açısından olumlu etki sağlamıştır. Ancak bu düzeyde veya artarak ilerleyen mezun kapasitesi, meslek pratiğinde ve akademi-

de bir doyuma ulaşılması durumunda negatif etki sağlayacak olup, mesleğin saygınlığı ve tercih edilme oranı açısından olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bu gibi durumların yaşandığı birçok meslek alanının eğitim sürecinde gerileme yaşadığı bilinen bir gerçektir. Bu açıdan hem üniversitelerin hem iç mimari eğitiminin hem de iç mimarların prestiji için eğitim sürecinin ve mekanizmalarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak eğitimde çeşitlilik esastır ancak bölümde verilecek eğitim modelinin belirlenmesi açısından tanımlı programlar altında toplanması ya da sayısal-eşit ağırlık ayrımlarının hangi kriterler doğrultusunda yapıldığı tanımlanmalıdır. Bu durum iç mimari eğitim veren programların ortak bir sorundur. Hatta iç mimarlık (interior architecture) ya da iç tasarım (interior design) olarak eğitim modelinin çeşitliliği nedeni ile sadece ülkemizde değil uluslararası bir iç mimarlık eğitimi sorunu gibi görülebilir. İç mimarlık eğitiminin belli standartlarının olmasına yönelik birçok akreditasyon programı bulunmakla beraber en popüler olan CIDA (Council for Interior Designer Accreditation) ve ECIA (European Charter of Interior Architecture) ölçütleri hala tartışılmakta ve geliştirilmektedir (Özsavaş Uluçay, 2011; Özsavaş Uluçay, 2012; Özsavaş Uluçay ve Kaplan, 2015; Torun ve Sipahi, 2021; URL-4; URL-5). Buna karşılık 1976 yılında ilk kez yayınlanan ve uluslararası düzeyde bir standart yakalamaya çalışan “UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu) tarafından geliştirilen ISCED (International Standard Classification of Education)’nin (URL-6) 2011 yılında yayınladığı raporda mimarlık ve bina başlığı altında peyzaj ve şehir planlamaya ait alt başlıklar bulunurken, iç mimarlık alanına ait net bir tanım bulunmamaktadır (URL-7). Aynı şekilde bu raporu esas alarak YÖK tarafından hazırlanan Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) genel alanlar, eğitim öğretim temel alanları ve eğitim öğretim alanları içinde “iç mimarlık” başlığı bulunmamaktadır (URL-8). Bu durum ülkemizde iç mimarlık eğitiminin mimarlık temel alanı dışında sanat, tasarım, doğa, sosyal, mühendislik gibi çok damarlı bir yapılanma içinde kendine yer arıyor olmasının da açıklamaktadır.

Bu konu ile ilgili Uluslararası İç Mimarlar/Tasarımcılar Federasyonu (IFI)’nin 2011 yılında yayınladığı bir deklarasyon bulunmaktadır. Bu deklarasyon, iç mimarlığın ya da iç tasarımın amacı ve değeri hakkında fikir birliğine dayalı bir vizyon/misyon hazırlayarak iç mimarlık disiplininin dünya çapındaki ilerlemesi için ana temelleri oluşturmak amacıyla bir anlaşma zemini oluşturmayı hedeflemiş ve birçok ülkeden katılan delegeler tarafından imzalanmıştır (URL-9). Ancak etkileri henüz istenen seviyede karşılığını bulmamıştır.

Ayrıca bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte özel yetenek sınavı ile öğrenci alan bölümlerin hangi standartlar çerçevesinde bu uygulamaları yürüttüğü de belli bir netliğe ulaşmış değildir. Bu bakımdan yetenek sınavları konusu aslında kendi özelinde ele alınması gereken bir konudur ancak eğitimin niteliğine ve kontenjan sayılarının beraberinde yükselmesiyle niceliğine bakış açısına göre değişen olumlu ve olumsuz katkıları bu eğitimin son yıllardaki dinamiğini ve yönelimini önemli ölçüde etkilediği söylenebilir.

İç mimari eğitimi veren kurum sayılarının, öğrenci kontenjanlarının ve akademisyenlerin sayılarının son 20 yılda nicelik olarak hızla artması oluşan

talebi karşılamak adına doğru adımlar gibi düşünülse de nitelik açısından aynı oranda bir iyileştirme sağlamadığı söylenebilir. Fiziksel koşulların iyileştirilmesi, öğrenci kontenjanlarının düşürülmesi, akademisyenlerin daha yetkin yetiştirilmesi ve akademik yükselmelerine imkân verecek bilimsel yayın yapma olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yeni açılacak bölümlerin de koşulları yeniden gözden geçirilmelidir. Bu nedenle bu eğitimi veren hem lisans hem de ön lisans düzeyinde eğitim politikaları geliştirilmeli ve kontrollü bir büyüme sağlanmalıdır. İç mimarlık eğitiminin yeri ve niteliği açısından hangi fakülte altında yer alacağı, hangi puan türü ile öğrenci alacağı, “İç Mimarlık” ile “İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı” bölümleri arasındaki farkların net olarak ortaya konması gerekmektedir. Bu çalışma hala net olmayan bu tavırların herhangi bir denetim mekanizmasıyla bağlı olmadan uygulandığını ortaya koymaktadır.

*Doç. Dr. Muteber ERBAY

E-posta: merbay@ktu.edu.tr

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon

**Arş. Gör. Serenay ULUSOY

E-posta: serenayulusoy@maltepe.edu.tr

Maltepe Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul

Kaynaklar

- Akçığıt, U. (2020), Türkiye’de Üniversiteler, <https://www.artnotlari.com/blog/turkiyede-universiteler>, Erişim tarihi 03.10.2020.
- Kaptan, B. H. B. (2003), 20. Yüzyıldaki Toplumsal Değişimler Paralelinde İç Mekan Ta-

sarımı Eğitiminin Gelişimi, Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kaptan, B. H. B. (2014), “Türkiye’de İçmimarlık Meslek Alanı ve Eğitimin Tarihi”, *Türkiye’de İçmimarlık ve İçmimarlar*, (der.) Umur Şumnu, İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası, 64-81.
- Küçükerman, Ö. (1970), “1970’de Türk Sanatı: İçmimarlık”, *Mimarlık 1970/76*, Mimarlar Odası Yayınları, 34-36.
- Özsvağ Uluçay, N. (2011), Türkiye’deki İçmimarlık Eğitimi: Eğitim Süreci, Farklı Eğitim Programları ve Uluslararası İç Mimarlık Ölçütlerine Göre Programların Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Özsvağ Uluçay, N. (2012), İçmimarlık Eğitiminde Akreditasyon: ECIA ve CIDA Ölçütleri Karşılaştırması, İÇMEK İç Mimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi, 3-13.
- Özsvağ Uluçay, N. ve Kaplan B. B. (2015), Türkiye’de İç Mimarlık Eğitim programlarının Geliştirilmesi, International Fine Arts Symposium (IFAS) Kitabı, Selçuk Üniversitesi, Konya, 405-413.
- Piotrowski, C. M. (1989), *Professional Practice for Interior Designers*, New York, USA: Van, Nostrand Reinhold, 5.
- Sargın, S. (2007), Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Volume: 3(5), 133-150.
- Torun, A. ve Sipahi S. (2021), İç Mekan Tasarımı Lisans Eğitiminde Öğrenim Çıktıları ve Akreditasyon, *Atlas Journal*, (7/38), 1453-1472.
- Virtivius, P. (2005), *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (çev.) Suna Güven, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- URL-1 < <https://www.osym.gov.tr/> > Erişim tarihi 02.09.2020.
- URL-2 < <https://yokattas.yok.gov.tr/> > Erişim tarihi 02.09.2020.
- URL-3 < <https://www.msgsu.edu.tr/TR-tarihce/123/Page.aspx> > Erişim tarihi 02.09.2020.
- URL-4 < <https://www.accredit-id.org/> > Erişim tarihi 09.10.2021.
- URL-5 < <https://ecia.net/education/intro> > Erişim tarihi 09.10.2021.
- URL-6 < <https://tr.wikipedia.org/wiki/ISCED> > Erişim tarihi 09.10.2021.
- URL-7 < <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> > Erişim tarihi 09.10.2021.
- URL-8 < <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=37> > Erişim tarihi 09.10.2021.
- URL-9 < <https://ifiworld.org/programs-events/interiors-declaration-adoptions/> > Erişim tarihi 09.10.2021.